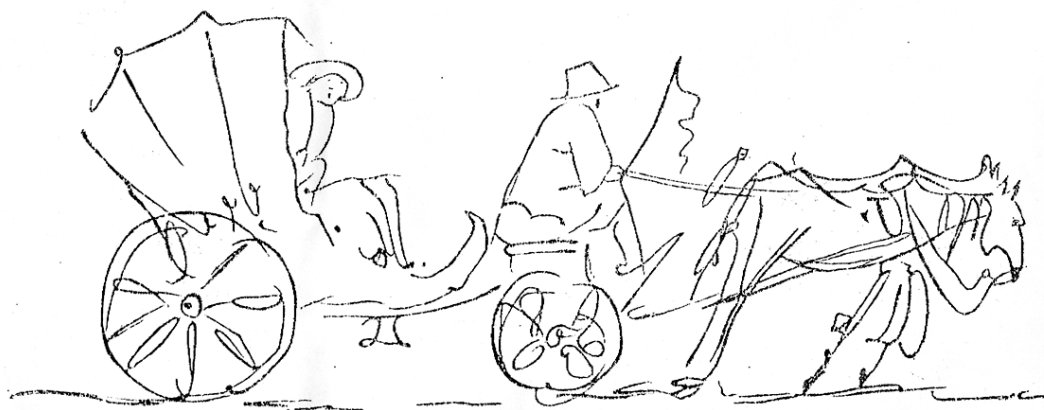

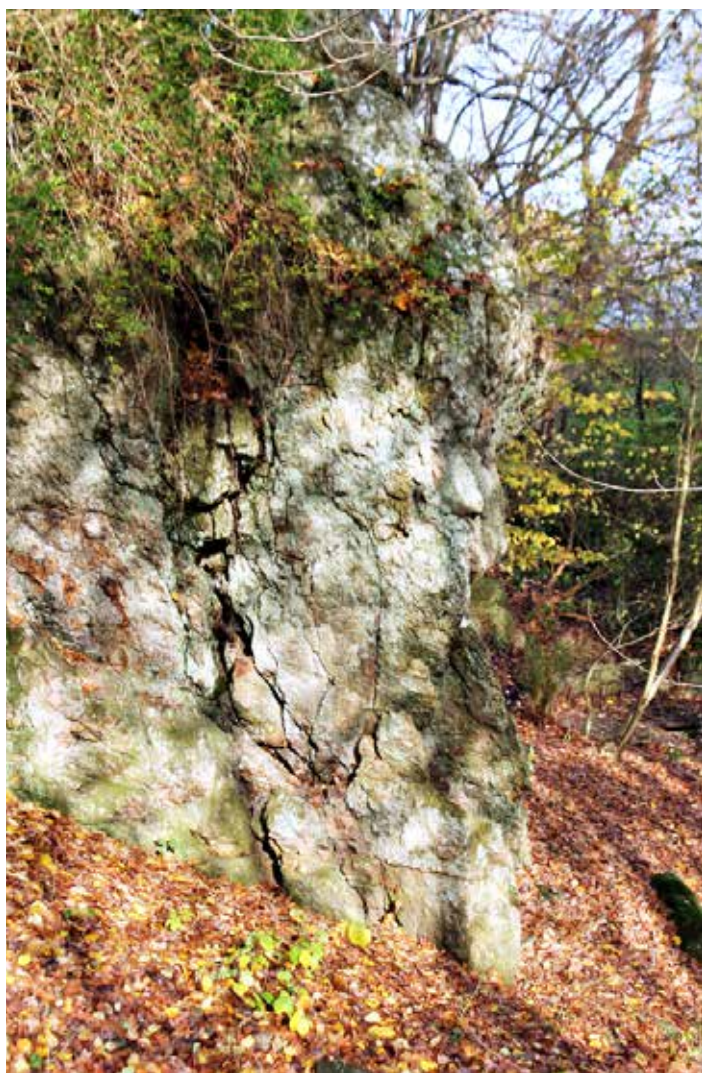
Med häst och vagn 1797

På resa efter två "skinkmärrar" år 1797. Efter skiss i resedagboken.

År 1797 var greve Carl August Ehrensvärd på "En fem dagars resa genom Skåne för att se och hämta rörelse och förargelse". Han hade vid tillfället passerat de femtio, med en karriär

som sjömilitär bakom sig. Som rikt begåvad son till fästningsbyggaren August Ehrensvärd på Sveaborg vid Finska viken hade han 1784 nått rangen som överamiral hos Gustav III.

Trapp vid gångstigen kring mölledammen.

ra delarne af Sverget eller kring hufvudstaden. Och dessutom pryder den mera än den osmakeliga bindmössan, så snäf, så ooplyft och så svänsk.

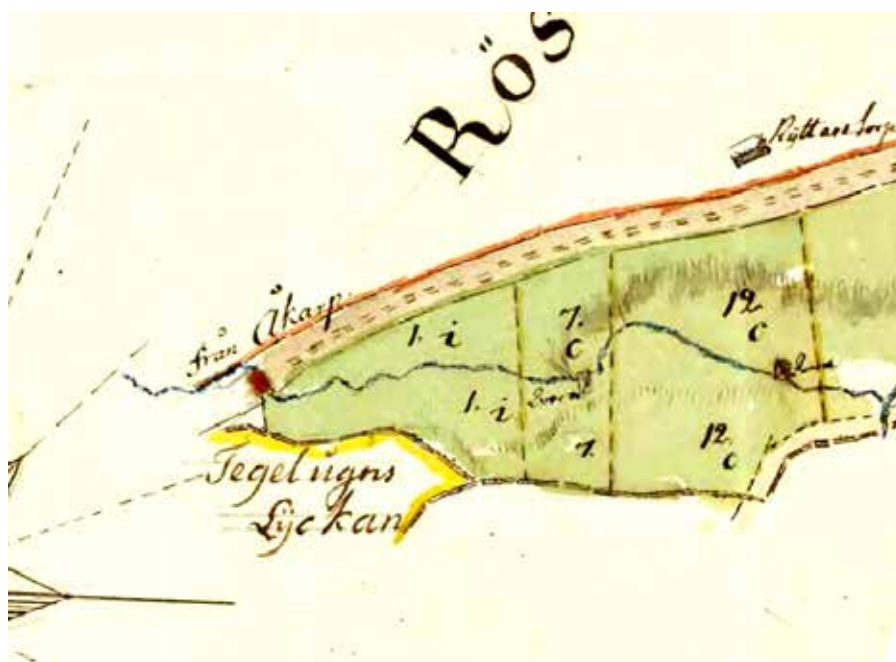
Här följer nu det avsnitt av grevens reseskildring som tar sin början från Åby gästgivarregård, alltså invid våra dagars Klippan: Från Åby följer en hög ås till höger, efter utseende på en fjärdedels mil. Öfverallt på de andra sidorne sträcka sig stora fält, omringade med långt afsides i dimma liggande skogshöjder. Men ett ögonblick trodde jag där en småländsk Gud förvandlat Sveriges gran och tall till löfträd med alla getabackarne bland alla enbuskarne och inom alla stenarne. Det lär ha varit ett utskått af Åsen.

Vägen närmar sig allt mer och mer till Åsen, eller kommer Åsen allt närmare vägen; längs efter den bo husmän eller torpare under bönder. Deras stugor äro dockskåp. Folket är ovanligt täckelige, muntra med oskuldens säkerhet. - - - - - Karlarne manlige och vackra. Alla deras rörelser liksom tvänne lifskrafter: den ena åt arbetet och den andra åt belöningen.

Röstånga gjästgivarregård låg i byen på den nedgående udden af Åsen, där den var bruten af trapp och någon eldfast lera syntes eftergräfd, hittad och lämnad. Sen går grevens färd vidare: Emot Hörs gjästgivarregård till vänster, i Wilsere by, tillhuggdes qvarnstenar af sandsten, som inneslöt brännkål.

Efter svenskarnas nederlag mot Ryssland i Svensksund 1789 föll han dock i onåd hos kungen och ägnade sig därefter helt åt sina konstnärliga intressen. En reseskildring genom Skåne 1797 inleder han med att presentera sig som "målare och filosof, återkommen för femton år sen ifrån Italien, nu på en landsväg, sjuk, i fult väder, efter två skinkmärrar". På väg ner genom vårt landskap verkar han ändå nöjd med att ha lämnat vidderna upått landet bakom sig: Olyckligt det folk, som bebor bergskrefvor bland vargarne. Snart får däremot de skånska kvinnors dräktskick en eloge: Kring hela den närre delen af Skåne gå flickebarnen med duk på hufvudet liksom sina mödrar. Den är enfaldigt, men intet knuten som i nor-

Vilsere syftar på Vittseröd, nere i Munkarps socken. Men redan mitt genom centrum i vårt

"Tegelugnslyckan" på karta över Röstånga by 1808.

trivsamma Röstånga har tydligen de geologiska formationerna i dalen med Lilla Bäljane å gjort intryck på resenären. Längs stigen kring dagens mölledamm på platsen får även vi sentida vandrare flera synliga prov på fenomenet "trapp", och då inte minst i klippan invid det brusande fallet efter dämnet. Det handlar om magma, som genom sättning och sprickbildning i jordskorpan pressats upp i dagen från vår planets glödande innandömen för hundratals miljoner år sen. Enligt NF kommer benämningen "trapp" av det hak- eller trappstegsfor-

made utseende, som brantare bergssidor av denna bergart (diabas) ofta upp-visar genom sin rätvinkliga förklyftning. På tal om den eldfasta leran kan även nämnas att ett tegelbruk i väständan av Röstånga gamla by är omnämnt på Lantmäteriets karta 1808. Det låg i branten från Marieholmsvägen upp till Hallaliden.

Källor. Fem dagars resa i Skåne, M. Weibull, Skånes historia, 1871.

Karserud, Geol. sevärdheter i Skåne, 1992, s. 87.

Georg Welin
